

DOI: http://dx.doi.org/10.12775/AUNC_PED.2025.015

mgr Sara Jabłońska

Szkoła Doktorska Nauk Społecznych

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

ORCID: 0009-0000-4262-3087

email: 309361@stud.umk.pl

HALINA ŻUCHOWICZ – ŚCIEŻKA EDUKACYJNA I DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-DYDAKTYCZNA

**Halina Żuchowicz – Educational Path,
Research and Academic Experience**

Streszczenie

Celem artykułu jest przybliżenie życia i dorobku naukowego Haliny Żuchowicz. Do jego przygotowania wykorzystano m.in. materiały udostępnione przez Archiwum Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, a także opracowanie rozprawy doktorskiej Żuchowicz. W artykule poddano analizie wybrane aspekty biografii Haliny Żuchowicz, w tym jej pochodzenie, przebieg ścieżki edukacyjnej i zawodowej, obszary zainteresowań naukowych oraz współpracę z Uniwersytetem Mikołaja Kopernika. Uwzględniono także najważniejsze publikacje oraz osiągnięcia naukowe badaczki.

Słowa kluczowe: pedagogika, Toruń, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Halina Żuchowicz, biografia

Abstract

The purpose of this article is to describe the biography of Halina Żuchowicz. The paper was prepared based on archival materials available in Nicolaus Copernicus University Archives in Toruń and Żuchowicz's doctoral dissertation. This article includes: ancestry, education and career pathways, scientific interests, and collaboration with Nicolaus Copernicus University. In addition, several publications and scientific achievements were mentioned.

Key words: pedagogy, Toruń, Nicolaus Copernicus University, Halina Żuchowicz, biography

Wprowadzenie

Halina Żuchowicz była jedną z pierwszych kobiet zatrudnionych na toruńskiej pedagogice. Pracę rozpoczęła w 1974 roku w Katedrze Pedagogiki, mieszczącej się na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, i kontynuowała to zatrudnienie przez 16 lat – w okresie, w którym Katedra została przekształcona w Instytut Pedagogiki i Psychologii. Mimo że Katedra Pedagogiki funkcjonowała już prawie 30 lat, Żuchowicz była zaledwie szóstą kobietą zatrudnioną w jej strukturach (Kopińska, Dejna, Wasilewska-Ostrowska 2025; Szulakiewicz, Nalaskowski 2009). Co więcej, była drugą, po Marii Lipowskiej, kobietą, która obroniła doktorat, pracując na toruńskiej pedagogice. W momencie uzyskania przez

Halina Żuchowicz,
A UMK, AO,
Kwestionariusz osobowy

Źródło: wszystkie pozostałe
zamieszczone fotografie: A UMK, AO.

nią stopnia doktora tym samym stopniem legitymowała się Wacława Świętek, zatrudniona od roku akademickiego 1978/1979 (Kopińska, Dejna, Wasilewska-Ostrowska 2025), natomiast Maria Lipowska miała wówczas już stopień doktora habilitowanego (Wałęga 2021). Z tych względów Halinę Żuchowicz należy zaliczyć do grona prekursorów naukowej refleksji pedagogicznej w toruńskim ośrodku akademickim. Warto podkreślić, że jej biografia nie została dotąd opisana.

Artykuł stanowi część projektu badawczego „Badaczki toruńskiej pedagogiki” realizowanego w Instytucie Nauk Pedagogicznych Wydziału Filozofii i Nauk Społecznych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Celem naukowym tej inicjatywy jest analiza i upowszechnienie dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego kobiet związanych z toruńskim środowiskiem pedagogicznym, a tym samym ukazanie ich wkładu w rozwój zarówno dyscypliny pedagogicznej, jak i toruńskiej pedagogiki akademickiej. Projekt zawiera również wymiar społeczny – jego celem jest przywrócenie pamięci o naukowczyniach, badaczkach, nauczycielkach akademickich, a także działaczkach oświatowych i społecznych, które od 1945 roku do czasów współczesnych współtworzyły toruńską pedagogikę (Badaczki Toruńskiej Pedagogiki, <https://www.pedagogika.umk.pl/torunskie-pedagozki/opis-projektu/wykaz-torunskich-badaczek/o-projekcie/>). Niniejszy artykuł wpisuje się w oba te cele projektu, rekonstruując biografię oraz dorobek naukowy i dydaktyczny jednej z przedstawicielek toruńskiej pedagogiki – Haliny Żuchowicz.

Wczesne lata i edukacja

Halina Żuchowicz urodziła się 11 kwietnia 1938 roku w Lipiankach (pow. Gostynin), w rodzinie wywodzącej się ze środowiska chłopskiego, jako córka Bolesława oraz Janiny (z domu Zaręby) (A UMK, AO, b). Była najstarszą spośród czwórki rodzeństwa, miała dwie siostry oraz brata. Rodzice zajmowali się gospodarstwem rolnym. W czasach okupacji pomagali także uciekinierom, organizując dla nich kryjówki oraz zaopatrując ich w żywność (A UMK, AO, c).

Drogę edukacyjną Halina Żuchowicz rozpoczęła w szkole podstawowej w Zuzinowie. Od początku wykazywała się dużą aktywnością społeczną. Chętnie angażowała się w życie szkoły, o czym świadczyć może jej udział w zajęciach dodatkowych. Była członkinią kółka teatralnego i chóru dziecięcego. Pełniła także funkcję skarbnika samorządu klasowego. W 1953 roku kontynuowała naukę w Liceum dla Wychowawczyń Przedszkoli w Płocku (znane jako Liceum Pedagogiczne w Płocku). W tym czasie należała do Związku Młodzieży Polskiej, gdzie pełniła funkcję sekretarza. Ponadto była wiceprzewodniczącą koła klasowego oraz prowadziła tak zwane „kółka pomocy słabszym”, udzielając pomocy z zakresu fizyki i języka rosyjskiego. Po ukończeniu liceum przez rok pracowała jako wychowawczyni w Państwowym Domu Dziecka w Ciechanowie. Następnie, w 1957 roku, została słuchaczką Studium Nauczycielskiego w Toruniu. Przez trzy lata zdobywała wykształcenie na kierunku pedagogika, ze specjalnością w zakresie wychowania przedszkolnego i nauczania początkowego. Po ukończeniu studiów podjęła pracę w Przedszkolu nr 3 w Łowiczu, gdzie była zatrudniona przez pięć lat – początkowo przez półtora roku jako wychowawczyni, a następnie jako kierowniczką placówki. W 1965 roku rozpoczęła kolejne studia pedagogiczne na Wydziale Humanistycznym Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Gdańsku, które ukończyła w 1969 roku. Przez cały ten okres pełniła funkcję starosty roku, a od 1967 roku także wiceprzewodniczącej Komisji Nauki przy Radzie Kierunku Pedagogiki. Ponadto w tym czasie była członkinią Związku Studentów Polskich, a od 1968 roku również Akademickiego Związku Sportowego oraz Związku Młodzieży Wiejskiej (A UMK, AO, c). W zakresie obowiązków Żuchowicz znalazło się m.in. zaopatrywanie biblioteki w nowości wydawnicze. Angażowała się w działalność społeczną i akademicką. Organizowała różnorodne inicjatywy społeczne, m.in. konkurs „Czerwonej Róży”, a także uczestniczyła w przygotowywaniu imprez o charakterze popularnonaukowym. Ponadto była członkinią Zarządu Rady Mieszkańców w Gdańsku-Oliwie, gdzie pełniła funkcję kierowniczki Komisji Turystyki (A UMK, AO, g). Ten etap edukacji zakończyła uzyskaniem tytułu magistra, a podstawą była przygotowana przez nią praca dyplomowa pt. „Znaczenie wychowawcze filmu telewizyjnego «Czterej pancerni i pies» i działalność T.V. Klubu Pancernych”. Po ukończeniu studiów ponownie podjęła pracę

zawodową, tym razem w Przedszkolu nr 9, a także w Liceum Pedagogicznym dla Wychowawczyń w Gdyni, gdzie pracowała jako nauczycielka przedmiotów pedagogicznych oraz wychowawczyni klasy piątej (A UMK, AO, c).

Studia doktoranckie, kariera naukowa i dydaktyczna

W 1971 roku Halina Żuchowicz rozpoczęła studia doktoranckie na Uniwersytecie Gdańskim. Pod kierunkiem prof. dr Romany Miller przygotowała pracę doktorancką pt. „Wiedza o świecie współczesnym i samym sobie dziecka sześciolatniego” (A UMK, AO, c). Rozprawa dotyczyła nowoczesnego wychowania sześciolatków, a więc takiego, które uwzględniało podmiotowość dziecka, a także twórczość nauczycieli. Na podstawie opracowanego eksperymentu pedagogicznego Żuchowicz wykazała, że należy zwiększyć stopień trudności wielu zajęć przedszkolnych (A UMK, AO, d). W okresie przygotowywania rozprawy doktorskiej badaczka prowadziła również prelekcje dla nauczycieli i rodziców. Wśród tematów podejmowanych przez nią podczas prelekcji należy wymienić:

- „Nauczyciel wczoraj i dziś”,
- „Dorobek nauk pedagogicznych w PRL”,
- „Techniki socjometryczne w pracy nauczycielskiej”,
- „Rozwój myślenia matematycznego u dzieci w wieku przedszkolnym”,
- „Charakterystyka wieku dorastania”,
- „Rodzaje i źródła trudności w procesie uczenia się”,
- „Wpływ środowiska na rozwój dziecka w wieku przedszkolnym” (A UMK, AO, c).

Można zauważyć, że początkowo Żuchowicz podejmowała się w swojej pracy badawczej różnych tematów, obejmujących pedeutologię czy dydaktykę. W późniejszych etapach skoncentrowała się jednak na teorii wychowania oraz rozwoju dzieci w wieku przedszkolnym.

Pedagożka ukończyła studia doktoranckie w 1974 roku, uzyskując bardzo dobrą opinię promotorki prof. dr Miller, która podkreśliła: „Duże doświadczenie w pracy przedszkolnej i studia nad psychologią tego wieku każą sądzić, że mgr H. Żuchowicz będzie dobrą specjalistką

29

Sopot, dn. 10.VI.1974 r.

Odpis

OPINIA

Mgr. Halina Żuchowicz jest słuchaczką studium doktoranckiego UG i pracuje już nad wykończeniem swojej pracy doktorskiej na temat nowoczesnego wychowania dzieci sześciolletnich. Praca jest oparta na własnych próbach eksperymentu pedagogicznego i wykazuje konieczność zwiększenia stopnia trudności wielu zajęć przedszkolnych, przewidzianych programem. Duże doświadczenie w pracy przedszkolnej i studia nad psychologią tego wieku każą sądzić, że mgr H. Żuchowicz będzie dobrą specjalistką w tym dziale pedagogiki, tym więcej że panuje nad całością materiału z teorii wychowania.

Mgr Żuchowicz dała się również poznać, jako systematyczny i wytrwały badacz, pełen inwencji i zapału, były aktywny członek naukowego koła pedagogów. Jest ona moim zdaniem dobrym kandydatem na nauczyciela akademickiego- zwłaszcza w wybranej przez siebie specjalizacji.

/-/ podpis nieczytelny
/prof.dr Romana Miller/

Kierownik Studium Doktoranckiego
Instytutu Pedagogiki i Psychologii
UG.

Za zgodność odpisu:

11 VI 1974
UNIwersytet Gdański
Wydział Humanistyczny
ul. Włosa 55
80-952 Gdańsk

Opinia prof. dr Romany Miller z dnia 10 czerwca 1974 roku

w tym dziale pedagogiki, tym więcej, że panuje nad całością materiału z teorii wychowania” (A UMK, AO, d). Bezpośrednio po zakończeniu studiów Żuchowicz rozpoczęła pracę na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, gdzie została zatrudniona na stanowisku starszej asystentki w Katedrze Pedagogiki (A UMK, AO, e). W 1979 roku, po pomyślnej obronie rozprawy doktorskiej, awansowała na stanowisko adiunkta (A UMK, AO, f). W tym okresie nawiązała liczne kontakty naukowe, m.in. z dr hab. Marią Lipowską, prof. dr hab. Ireną Wojnar, prof. dr. hab. Ryszardem Więckowskim, dr hab. Haliną Mystkowską oraz dr hab. Wiesławą Pielasińską, a także zainicjowała wiele badań naukowych. Ich rezultatem była publikacja skróconej wersji pracy doktorskiej oraz kilku artykułów naukowych (A UMK, AO, h), w których podejmowała m.in. problematykę stosunku sześciolatków do ich przyszłości (Żuchowicz 1980) czy śmierci (Żuchowicz 1976). W publikacjach tych zwracała uwagę na to, że dzieci w tym wieku są świadome własnego rozwoju, czyli zauważają zmiany pomiędzy przeszłością, teraźniejszością i przyszłością. Ponadto stwierdziła, że płęć oraz pochodzenie społeczne dzieci mają związek z tym, jakie zawody wskazują w wyobrażeniach o przyszłości (Żuchowicz 1976). Podkreślała również, że sześciolatki nie obawiają się własnej śmierci naturalnej i postrzegają ją jako coś nieuniknionego, natomiast obawy budzi wśród nich śmierć osób bliskich oraz nieuleczalna choroba (Żuchowicz 1980). Żuchowicz wraz z Marią Lipowską opracowały także publikację dotyczącą głównych idei przewodnich w programach nauczania szkoły ogólnokształcącej w latach 1918–1975 (Lipowska, Żuchowicz 1984). Badaczki opisały koncepcje wychowania ogólnego w okresie międzywojennym oraz po drugiej wojnie światowej oraz poddały je krytycznej analizie.

W swojej działalności badawczej Żuchowicz podejmowała przede wszystkim problematykę rozwoju i wychowania dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym. Specjalizowała się także w teorii wychowania, w ramach której prowadziła wykłady i ćwiczenia. Wśród przedmiotów wykładanych przez nią znalazły się również: pedagogika ogólna, pedagogika opiekuńcza i kulturalno-oświatowa (A UMK, AO, i). Była lubiana przez studentów (A UMK, AO, l). Wypromowała wielu magistrantów (A UMK, AO, l) oraz zajmowała się recenzowaniem prac

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPIERNIKA
W TORUNIU
L.śa. 22-22-22/74

84
Toruń, dnia 27. lipca 1974

Obywatel
Mgr Halina Suchowicz
Wydział Humanistyczny

Na podstawie art. 79 ustawy z dnia 5 listopada 1958 roku o szkol-
nictwie wyższym /Dz.U. z 1973 r. nr 32 poz. 191/ oraz art. 80 ust. 2 i
art. 81 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 1972 r. - Karta praw i obo-
wiązków nauczyciela /Dz.U. nr 16 poz. 114/, powołuje Obywatela
z dniem 1 września 1974 na stanowisko starszego asystenta
w Katedrze Pedagogiki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika
na odwołania, jednokrotnie na czas nie dłuższy, niż określony w ustawie
o szkolnictwie wyższym. starszego asystenta określa
- obowiązki i prawa na stanowisku starszego asystenta
- ustawa o szkolnictwie wyższym i Karta praw i obowiązków nauczycie-
la oraz wydane na ich podstawie przepisy szczególne.
Uposażenie będzie Obywatel otrzymywał w wysokości i na zasadach
przewidzianych przepisami o uposażeniu nauczycieli akademickich.
W celu objęcia stanowiska starszego asystenta oraz złoże-
nia ślubowania, zechce Obywatel niezwłocznie zgłosić się u Ob.Dziekana
Wydziału Humanistycznego UMK w Toruniu.

Rektor
Prof. dr Witold Łukaszewicz

Potwierdzam odbiór
powyższego pisma,
a nadto oświadczam,
że znane mnie są przepisy
powołań wyżej ustaw.
Toruń, dnia

Halina Suchowicz
/podpis czytelny/

Otrzymują:

1. Instytut Katedra Pedagogiki
2. Wydział Humanistyczny
3. Dział Osobowy UMK
4. Kwestura z poleceniem wypłaty uposażenia z rozdz.
w wysokości zł. 3.200,- /trzy tysiące dwieście
/wg grupy uposażenia, etap litera/

UMK Zam.476 Nakł.1000

Opinia prof. dr Romany Miller z dnia 10 czerwca 1974 roku

magisterskich i artykułów naukowych. Aktywnie uczestniczyła w życiu akademickim, biorąc udział w licznych konferencjach i sympozjach naukowych. Uczestniczyła m.in. w: XXV Naukowym Zjeździe Pedagogiczno-Psychologicznym w Krakowie (1984), VI Biennale Sztuki dla Dziecka (1984), VII Biennale Sztuki dla Dziecka (1986) oraz w innych wydarzeniach naukowych (A UMK, AO, i). Opublikowała prace naukowe, które dotyczyły takich zagadnień, jak: wiedza potoczna i stosunek sześciolatków do społeczeństwa, pojęcie płci w świadomości sześciolatków, stosunek dzieci do narodu, państwa, przyrody. Przygotowała również artykuł poświęcony prof. Romanie Miller, swojej promotorce (A UMK, AO, m).

Halina Żuchowicz była kilkakrotnie nagradzana za swoją działalność naukową i dydaktyczną. Otrzymała nagrody Rektora Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w latach 1977, 1979 oraz 1984. W 1982 roku przyznano jej również nagrodę nauczycielską. Z kolei w 1985 roku, podczas uroczystości Święta Uczelni (19 lutego), została odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi. Wyróżnienie to było wyrazem docenienia jej zaangażowania w rozwój pedagogiki oraz uznania dla jej ponad 20-letniego stażu pracy zawodowej (A UMK, AO, a).

Prace badawcze

W swojej pracy badawczej Żuchowicz koncentrowała się na rozwoju dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym. W okresie przygotowywania rozprawy doktorskiej przeprowadziła badania empiryczne na terenie Gdańska i Gdyni, podzielone na trzy etapy. Pierwszy etap, zrealizowany w latach 1971–1972, objął dzieci sześć- i siedmioletnie. Na podstawie zebranego materiału badawczego pedagożka zwróciła uwagę na konieczność zintensyfikowania pracy wychowawczej w edukacji przedszkolnej. Drugi etap badań, przeprowadzony w 1980 roku, skierowany był do uczniów klas I–III. Z kolei trzeci etap, zrealizowany w 1981 roku, objął dzieci z klas czwartych. W procesie zbierania materiału empirycznego oraz częściowej jego analizy i opracowania zaangażowani zostali również studenci trzeciego roku pedagogiki ze specjalnością nauczania początkowego. Żuchowicz poszukiwała odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób kształtuje się u dzieci w wieku 6–10 lat system

wiedzy potocznej i naukowej oraz jakie są uwarunkowania rozwoju ich stosunku do świata przyrody, społeczeństwa, własnej przyszłości i tożsamości. W tym celu badaczka skonstruowała autorski kwestionariusz ankiety, oparty m.in. na koncepcjach Paula Mussena, René Zazzo czy Jeana Piageta. Zawierał on listę pytań ogólnych, kierowanych do wszystkich uczestników, oraz pytań pogłębionych, mających na celu doprecyzowanie udzielonych odpowiedzi. W badaniu wykorzystano również historyjki obrazkowe, zadania klasyfikacyjne, a także ćwiczenia polegające na wykonywaniu rysunków. Dodatkowo przeprowadzono wywiady z rodzicami, nauczycielami, lekarzami oraz dyrektorami przedszkoli i szkół (Żuchowicz 1984).

Wśród przykładowych pytań zadawanych dzieciom w kwestionariuszu przygotowanym przez Żuchowicz znalazły się m.in. te dotyczące różnic pomiędzy człowiekiem a zwierzęciem, rozpoznawania tego, które z wymienionych elementów są żywe, wyobrażeń na temat ich pochodzenia („skąd dzieci wzięły się na świecie”) oraz pożytków, jakie człowiek czerpie ze świata przyrody. Na podstawie uzyskanych odpowiedzi badaczka sformułowała następujące wnioski dotyczące relacji dzieci wobec środowiska przyrodniczego:

- Nauczyciele wychowania początkowego w niewystarczającym stopniu realizowali zadanie pogłębiania wiedzy dziecka na temat ich relacji ze światem przyrody. Przekładało się to na ograniczoną świadomość dzieci w zakresie zależności między funkcjonowaniem człowieka a otaczającym go środowiskiem.
- W funkcjonowaniu przedszkoli brakowało systematycznych działań dydaktycznych, które wspierałyby sześciolatki w przekładaniu wiedzy teoretycznej na praktyczne doświadczenia, co utrudniało im zrozumienie związków przyczynowo-skutkowych zachodzących w przyrodzie (Żuchowicz 1984).

W celu zbadania poziomu wiedzy oraz postaw dzieci do społeczeństwa Żuchowicz sformułowała pytania dotyczące m.in. rozróżnienia jednostek administracyjnych (np. dzielnica, miasto), identyfikacji miejscowości pochodzenia, wiedzy na temat kraju ojczystego, a także rodziny, instytucji społecznych i świata zawodów. Na podstawie przeprowadzonych analiz zauważyła, że zagadnienia dotyczące tożsamości narodowej stanowią niewielką część materiałów dydaktycznych

UNIWERSYTET
MIKOŁAJA KOPERNIKA
W TORUNIU
L.dz. AA-24-354/74

84
Toruń, dnia 27. lipca 1974

Obywatel
mgr Halina Żuchewicz
Wydział Humanistyczny

Na podstawie art. 79 ustawy z dnia 5 listopada 1958 roku o szkol-
nictwie wyższym /Dz.U. z 1973 r. nr 32 poz. 191/ oraz art. 80 ust. 2 i
art. 81 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 1972 r. - Karta praw i obo-
wiązków nauczyciela /Dz.U. nr 16 poz. 114/, powołuję Obywatela
z dniem 1 września 1974 na stanowisko starszego asystenta
w Katedrze Pedagogiki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika
o odwołania, jednakże na czas nie dłuższy, niż określony w ustawie
o szkolnictwie wyższym. starszego asystenta określają
Obowiązki i prawa na stanowisku starszego asystenta
- ustawy o szkolnictwie wyższym i Karta praw i obowiązków nauczycie-
la oraz wydane na ich podstawie przepisy szczególne.
Uposażenie będzie Obywatel otrzymywał w wysokości i na zasadach
przewidzianych przepisami o uposażeniu nauczycieli akademickich.
W celu objęcia stanowiska starszego asystenta ... oraz złoże-
nie ślubowania, zechce Obywatel niezwłocznie zgłosić się u Ob. Dziekana
Wydziału Humanistycznego UMK w Toruniu.

Rektor
Prof. dr Witold Łukasiewicz

Potwierdzam odbiór
powyższego pisma,
a naśto oświadczam,
że znane mnie są przepisy
powołanych wyżej ustaw.

Toruń, dnia

Halina Żuchewicz
/podpis czytelny/

Otrzymują:

1. Instytut Katedra Pedagogiki
2. Wydział Humanistyczny
3. Dział Osobowy UMK
4. Kwestura z poleceniem wypłaty uposażenia z rozdz. 7811
w wysokości zł. 3.200,- /trzy tysiące dwieście
/wg 7 grupy uposażenia, etap III litera A

UMK Zam.476 Nakł.1000

Powołanie na stanowisko starszego asystenta
na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, z dnia 27 lipca 1974 roku

UNIWERSYTET
NIKOLAJA KOPERNIKA
W TORUNIU

PR-1900/223/87

Toruń, 1987-06-01

55

Pani/Pan

dr Halina Łachowicz

adiunkt

Instytut Pedagogiki i Psychologii

Na podstawie art. 164 ust. 5 oraz w związku z art. ~~164~~ ustawy z dnia 4 maja 1982 r. o szkolnictwie wyższym (jednolity tekst Dz. U. nr 42, poz. 201 z 1985 r.) - m i a n u j ę Pani/Pana na okres od dnia 1 września 1987 r. do dnia 31 sierpnia 1990 r. na stanowisko adiunkta w **Instytucie Pedagogiki i Psychologii** Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Obowiązki i prawa pracownika naukowo-dydaktycznego określa ustawa o szkolnictwie wyższym i wydane na jej podstawie przepisy szczegółowe.

Wynagrodzenie zasadnicze będzie Pani/Pan otrzymywać w wysokości zł. 21.000,- (słownie: dwadzieścia jeden tysięcy złotych) miesięcznie, zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 28 lipca 1986 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie wynagradzania nauczycieli akademickich z 2 sierpnia 1982 r. (Dz. U. nr 30, poz. 149).

Potwierdzam odbiór powyższego pisma, a nadto oświadczam, że znane mi są przepisy ustawy o szkolnictwie wyższym.

Toruń, dnia 10.06.1987

Łachowicz Halina
(podpis pracownika)

Prorektor

prof. dr hab. Eugeniusz Ochodźca

Otrzymują:

Wydział

Instytut Humanistyczny

Kwestura Pedagogiki i Psychologii

Dział Spraw Pracowniczych

UMK zam. 291/87 nakł. 1500

Powołanie na stanowisko adiunkta na Uniwersytecie
Mikołaja Kopernika w Toruniu, z dnia 1 czerwca 1987 roku

wykorzystywanych w edukacji przedszkolnej. W jej przekonaniu sytuacja ta może przyczyniać się do osłabienia więzi emocjonalnej dzieci z państwem i narodem. Zwróciła także uwagę na zjawisko, które określiła mianem „samotności dzieciństwa”. Pojęcie to rozumiała jako potrzebę dzieci indywidualnego kontaktu z rodzicami oraz poczucie pustki, spowodowane niezaspokojeniem tego pragnienia. Dodatkowo pedagogka zauważyła wśród przedszkolaków tendencję do przedwczesnego zastępowania świata dziecięcej wyobraźni i fantazji przez wartości konsumpcyjne. W związku z tym wskazała na potrzebę uzupełnienia działań wychowawczych o treści o charakterze humanistycznym, które mogłyby być przeciwwagą dla dominujących wzorców materialistycznych. W kolejnym etapie badań Żuchowicz rozmawiała z dziećmi na temat ich wyobrażeń przyszłości. Na podstawie zgromadzonego materiału opracowała zalecenia dla nauczycieli dotyczące prowadzenia rozmów z najmłodszymi na temat planów życiowych, wskazując na potrzebę rozwijania u nich myślenia perspektywicznego. W ostatniej fazie badań pedagogka skoncentrowała się na analizie postrzegania własnej osoby przez dzieci. Zauważyła, że sześciolatki wykazywały zróżnicowane podejście do samooceny w zależności od płci. Dziewczynki częściej niż chłopcy wyrażały potrzebę zmiany w zakresie cech osobowościowych oraz zwracały uwagę na wygląd zewnętrzny. Z kolei chłopcy wskazywali na chęć poprawy sprawności fizycznej, rozwijania zdolności i umiejętności, a także bycia bardziej życzliwym wobec rówieśników. W grupie dzieci starszych (dziesięciolatków) znaczna część (58,9%) zadeklarowała, że nic nie chciałaby zmieniać w sobie. Na podstawie przeprowadzonej analizy Żuchowicz sformułowała wnioski dotyczące rozwoju samooceny dzieci oraz podkreśliła konieczność zwrócenia większej uwagi na zagadnienie dotyczące samoakceptacji w procesie wychowania (Żuchowicz 1984).

Wyniki przeprowadzonych badań stanowiły podstawę do opracowania publikacji naukowej, podzielonej na pięć rozdziałów, której głównym celem było przygotowanie zaleceń dla teorii i praktyki pedagogicznej. Cel ten został zrealizowany, a Żuchowicz zwróciła uwagę na istotne zjawisko, że już dzieci w wieku przedszkolnym wykazują tendencje konformistyczne i przejawiają skłonność do naśladowania

postaw dorosłych. W związku z tym zaproponowała szereg postulatów mających na celu udoskonalenie systemu oświaty w zakresie wychowania dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym. Wśród jej rekomendacji znalazły się następujące:

- uwzględniać interdyscyplinarne podejście, poprzez odwołanie do rozważań teoretycznych wypracowanych w ramach nauk społecznych, aby poszerzyć wiedzę na temat rozwoju dzieci do dziesiątego roku życia;
- stosować bezpośrednią obserwację dziecka jako podstawową metodę badawczą oraz częściej wykorzystywać eksperyment pedagogiczny;
- systematycznie badać wiedzę dziecka oraz jego stosunek do samego siebie i otaczającego świata;
- opracować bardziej elastyczne programy nauczania, sprzyjające kreatywności nauczycieli i dostosowane do indywidualnych możliwości rozwojowych dzieci;
- weryfikacja programów wychowania przedszkolnego pod kątem proporcji materiału zawierającego treści humanistyczne względem innych obszarów;
- refleksja nad kluczowymi czynnikami kształtującymi tożsamość dziecka oraz jego relację z otoczeniem we wczesnych etapach edukacji (Żuchowicz 1984).

Końcowe lata pracy na UMK

W czasie pracy na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika Żuchowicz rozpoczęła przygotowania do rozprawy habilitacyjnej, poświęconej procesowi kształtowania się podstaw systemu wartości dzieci w wieku od sześciu do jedenastu lat. Ze względu na intensywność i zakres prowadzonych badań, a także konieczność pogłębionej analizy empirycznej i teoretycznej, w 1989 roku zwróciła się z wnioskiem o udzielenie rocznego urlopu habilitacyjnego, który został jej przyznany (A UMK, AO, n). Wkrótce po tym wykorzystała także półroczny urlop zdrowotny. Pomimo pierwotnych planów powrotu na uczelnię pedagoga nie wznowiła już pracy zawodowej. Decyzja ta była związana z jej wyjazdem do Stanów Zjednoczonych, gdzie odwiedziła siostrę ojca, wysiedloną do USA

O P I N I A

Pani dr Halina Żuchowicz pracuje w Instytucie Pedagogiki i Psychologii UMK trzynastcie lat. Zatrudniona została w Zakładzie Pedagogiki Ogólnej i Dydaktyki na stanowisku starszego asystenta.

W 1979 roku obroniła rozprawę doktorską i w tym też roku awansowała na stanowisko adiunkta. Prowadzi seminaria magisterskie, wykłady i ćwiczenia z pedagogiki ogólnej i teorii wychowania. Wypromowała do tej pory 55 magistrów. Z przydzielonych zadań dydaktycznych wywiązuje się bardzo sumiennie i wykonuje je zgodnie ze wskazaniami dydaktyki szkoły wyższej, ku powszechnemu zadowoleniu studentów.

Obroniwszy w 1979 roku pod kierunkiem Prof.dr Romany Miller rozprawę doktorską nawiązała bezpośrednio po tym liczne kontakty naukowe /z doc.dr hab. M. Lipowska, prof.dr hab. I. Wojnar, prof.dr hab. R. Więckowskim, doc.dr hab. H. Mystkowską, doc. dr hab. W. Pielasińską i in./; rozpoczęła szeroko zakrojone badania naukowe, które zaowocowały znacznymi osiągnięciami Autorki, a mianowicie:

- przygotowaniem do druku i opublikowaniem skróconej wersji pracy doktorskiej p.t. "Współczesne problemy w wychowaniu dzieci 6-10 l." /1984 wyd./,
- opublikowaniem lub złożeniem do druku 8 poważnych artykułów w liczących się ogólnopolskich czasopiśmie naukowych;
- zaawansowaniem w 70% rozprawy habilitacyjnej n.t. "Kształtowanie się podstaw systemu wartości dzieci od 6-11 roku życia".

Dr Halina Żuchowicz zajmuje się problematyką rozwoju i wychowania dzieci w wieku wczesnoszkolnym zarówno w aspekcie teoretycznym jak i empirycznym. W badaniach własnych stosuje interdyscyplinarne podejście metodologiczne.

Oceniając pozytywnie dotychczasowy rozwój naukowy ww oraz biorąc pod uwagę stopień zaawansowania rozprawy habilitacyjnej, która wymaga wzmoczonego wysiłku intelektualnego i czasu na jej wykonanie gorąco popieram prośbę o udzielenie dr Halinie Żuchowicz rocznego urlopu habilitacyjnego.

Kierownik Zakładu Pedagogiki
Ogólnej i Dydaktyki

[Podpis]
/doc.dr Stanisław Nałaskowski

Toruń, 1988-V-19

Opinia Kierownika Zakładu Pedagogiki Ogólnej i Dydaktyki
Stanisława Nałaskowskiego z dnia 19 maja 1988 roku

w czasie okupacji. Żuchowicz w korespondencji z władzami uczelni uzasadniała konieczność przedłużenia urlopu względami zdrowotnymi oraz rekomendacją lekarską. Lekarka prowadząca nie tylko nie stwierdziła przeciwwskazań do wylotu, ale wręcz zasugerowała, że pobyt za granicą mógłby pomóc w poprawie kondycji psychofizycznej badaczki. Pedagożka zamierzała skorzystać przed wylotem z leczenia sanatoryjnego, jednak obawiając się utraty szansy na zagraniczny wyjazd zrezygnowała z tej formy rekonwalescencji. Podczas pobytu w Stanach Zjednoczonych stan jej zdrowia uległ pogorszeniu. W związku z tym przedłożyła władzom UMK zaświadczenia lekarskie wystawione przez Valley Pulmonary and Medical Associates, potwierdzające kontynuację leczenia i dalsze problemy zdrowotne. Dodatkowo w uzasadnieniu prośby o przedłużenie urlopu Żuchowicz wskazywała na możliwość wzbogacenia pracy habilitacyjnej o materiały porównawcze w kontekście kulturowym. Jednak nie byłoby to możliwe w ramach stypendium lub stażu naukowego, czyli tradycyjnych form wsparcia akademickiego. W okresach poprawy stanu zdrowia nawiązała współpracę z Uniwersytetem w Massachusetts, gdzie uzyskała zgodę na prowadzenie badań oraz hospitację zajęć w klasie eksperymentalnej, prowadzonej przez prof. Carolyn Pope Edwards. Dodatkowo przystąpiła do testów kwalifikacyjnych w ramach programu nauczania języka angielskiego, których wynik umożliwił jej rozpoczęcie nauki od trzeciego semestru półtorarocznego kursu. W trakcie pobytu w USA Żuchowicz nawiązała również kontakty z dwoma szkołami: prywatną oraz publiczną. Jak relacjonowała, do pierwszej z nich uczęszczały głównie dzieci amerykańskie oraz polskie, natomiast w drugiej placówce zaobserwowała duże zróżnicowanie kulturowe. W szkole katolickiej podjęła pracę jako nauczycielka języka polskiego, aby pokryć koszty dalszego pobytu i realizować badania. Podkreśliła przy tym, że dzięki takiemu rozwiązaniu uczelnia nie poniosłaby żadnych kosztów, a wyjazd mógłby zostać potraktować jako forma stażu naukowego, przynoszącego korzyści zarówno badaczce, jak i uniwersytetowi (A UMK, AO, p). Ostatecznie jednak pedagożka nie otrzymała pozytywnej decyzji w sprawie przedłużenia urlopu, w związku z czym z dniem 1 września 1990 roku przestała być pracownikiem UMK (A UMK, AO, o). Tym samym względny zdrowotne oraz sytuacja rodzinna zatrzymały rozwój kariery

naukowej Żuchowicz – przynajmniej w Polsce. Brakuje jednoznacznych informacji o jej dalszych losach zawodowych w Stanach Zjednoczonych. Archiwum UMK nie zawiera danych, które potwierdzałyby jej powrót do kraju, ani też informacji o ewentualnej kontynuacji działalności pedagogicznej za granicą. Nie ma również informacji o jej ewentualnej śmierci.

Warto podkreślić, że mimo zakończenia współpracy pomiędzy Haliną Żuchowicz a Uniwersytetem Mikołaja Kopernika była ona docenianą pracowniczką, która chętnie angażowała się we wszelkie inicjatywy społeczne oraz naukowe. Jej praca była wielokrotnie pozytywnie opiniowana przez przełożonych, a prowadzone przez nią zajęcia przynosiły satysfakcję studentom.

Zakończenie

Halina Żuchowicz jako jedna z pierwszych kobiet zatrudnionych na toruńskiej pedagogice niewątpliwie odegrała istotną rolę w kształtowaniu i rozwoju tej dyscypliny naukowej. Prowadzone przez nią badania wzbogaciły wiedzę z zakresu psychologii dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, szczególnie dotyczącą kształtowania poczucia tożsamości oraz postrzegania otaczającego świata przez najmłodszych. Podczas 16 lat pracy na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika Żuchowicz opublikowała szereg publikacji poświęconych rozwojowi sześciolatków, uczestniczyła w krajowych i zagranicznych konferencjach naukowych oraz współpracowała z innymi przedstawicielami toruńskiego środowiska pedagogicznego. Jej zaangażowanie i wkład w rozwój nauki zostały docenione, czego dowodem mogą być otrzymane nagrody Rektora Uniwersytetu Mikołaja Kopernika.

Bibliografia:

(A UMK) Archiwum Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu,

(AO) Akta osobowe Haliny Żuchowicz, sygn. K-53 N/80:

- a) Kwestionariusz osobowy Haliny Żuchowicz.
- b) Kwestionariusz osobowy Haliny Żuchowicz ze zdjęciem.
- c) Życiorys Haliny Żuchowicz.
- d) Opinia prof. dr Romany Miller z dnia 10 czerwca 1974 roku.
- e) Powołanie na stanowisko starszego asystenta na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, z dnia 27 lipca 1974 roku.
- f) Powołanie na stanowisko adiunkta na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, z dnia 1 czerwca 1987 roku.
- g) Opinia Andrzeja Brodzińskiego, reprezentującego Zrzeszenie Studentów Polskich i Radę Uczelnianą Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Gdańsku.
- h) Opinia Kierownika Zakładu Pedagogiki Ogólnej i Dydaktyki Stanisława Nałaskowskiego z dnia 19 maja 1988 roku.
- i) Ankieta Oceny Nauczyciela Akademickiego z dnia 26 sierpnia 1986 roku.
- j) Zestawienie danych o przebiegu pracy Haliny Żuchowicz motywujących wypłacanie nagrody jubileuszowej.
- k) Pismo zawiadamiające o odznaczeniu Żuchowicz Złotym Krzyżem Zasługi.
- l) Opis zasług uzasadniających decyzję o przyznaniu Złotego Krzyża Zasługi.
- m) Wykaz artykułów Haliny Żuchowicz.
- n) Decyzja o przyznaniu urlopu na przygotowanie rozprawy habilitacyjnej.
- o) Zawiadomienie o wygaśnięciu stosunku pracy z dnia 16 listopada 1990 roku.
- p) List Haliny Żuchowicz kierowany do rektora.

Badaczki Toruńskiej Pedagogiki, <https://www.pedagogika.umk.pl/torunskie-pedagogiki/opis-projektu/wykaz-torunskich-badaczek/o-projekcie/> (dostęp: 09.05.2025).

Kopińska, V., Dejna, D., Wasilewska-Ostrowska, K. 2025. „Kobiety na toruńskiej pedagogice. Analiza zatrudnienia i awansów naukowych w latach

- 1945–2006 w kontekście nierówności płciowych”. *Acta Universitatis Nicolai Copernici. Pedagogika* 2(50): 13–54. doi: 10.12775/AUNC_PED.2025.011.
- Lewandowska, M. 2020. „Promocja czytelnictwa dzieci i młodzieży przez Wojewódzką Bibliotekę Publiczną – Książnicę Kopernikańską w Toruniu w latach 80. XX wieku”. *Biuletyn Historii Wychowania* 43: 131–150.
- Lipowska, M., Żuchowicz, H. „Główne idee przewodnie w programach nauczania szkoły ogólnokształcącej w latach 1918–1975”. *Acta Universitatis Nicolai Copernici. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Pedagogika* 11(151) (1984): 24–43.
- Szulakiewicz, W., Nałaskowski, S. *Pedagogika toruńska. Od Katedry do Wydziału*, Toruń 2009.
- Wałęga, A. „Maria Lipowska (1913–1985) – szkice do biografii”. *Przegląd Badań Edukacyjnych* 34(2021): 7–42.
- Żuchowicz, H. *Współczesne problemy w wychowaniu (kształceniu) dzieci sześć- i dziesięcioletnich*, Toruń: Uniwersytet Mikołaja Kopernika – Skrypty i Teksty Pomocnicze, 1984.
- Żuchowicz, H. 1977. „Dzieci sześciolatnie wobec własnej przyszłości”. *Acta Universitatis Nicolai Copernici. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Pedagogika* 6(22): 50–63.
- Żuchowicz, H. 1980. „Wiedza potoczna i stosunek sześciolatków do śmierci”. *Acta Universitatis Nicolai Copernici. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Pedagogika* 8(107): 100–111.